

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ

ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Խ. ԱՐՈՎՅԱՆԻ ԱՆՎԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ
ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԲԱԲԱՅԱՆ ՔՐԻՍՏԻՆԵ ԱՐԱՅԻ

ԻՍՊԱՆԵՐԵՆԻ ԵՐԿՐԱԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱՌԱՊԱՇԱՐԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ
ՄԵԹՈԴԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ

ԺԳ. 00.02 - «Դասավանդման և դաստիարակության մեթոդիկա»
(իսպաներեն լեզու) մասնագիտությամբ մանկավարժական գիտությունների
թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման ատենախոսության

Ս Ե Ղ Մ Ա Գ Ի Ր

ԵՐԵՎԱՆ – 2019

Ատենախոսության թեման հաստատվել է Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանում:

Գիտական ղեկավար՝ մանկավարժական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
Ի. Կ. Կարապետյան

Պաշտոնական ընդդիմախոսներ՝ մանկավարժական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
Ջ. Հ. Գյուլամիրյան

մանկավարժական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ
Ս. Խ. Բաղդասարյան

Առաջատար կազմակերպություն՝ **Հայ-Ռուսական համալսարան**

Ատենախոսության պաշտպանությունը կայանալու է 2019թ. դեկտեմբերի 27-ին ժամը 12⁰⁰-ին, Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանում գործող ՀՀ ԲՈԿ-ի «Մանկավարժություն» 020 մասնագիտական խորհրդի նիստում:

Հասցեն՝ 0010 Երևան, Տիգրան Մեծի 17:

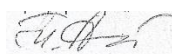
Ատենախոսությանը կարելի է ծանոթանալ Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի գրադարանում:

Սեղմագիրն առաքված է 2019թ.-ի նոյեմբերի 15-ին:

Մանկավարժություն 020 մասնագիտական

խորհրդի գիտական քարտուղար, մանկավարժական

գիտությունների թեկնածու, դոցենտ՝

Թ. Յու. Ազատյան

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԻՎԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ. ՀՀ կրթական համակարգում

իսպաներենի ուսուցումը բավականին հարուստ ավանդույթներ ունի: Այն վերաբերում է հատկապես իսպաներենի բառապաշարի և քերականության ուսուցմանը: Դրա հետ մեկտեղ, անհրաժեշտ է նշել, որ դեռևս լուրջ անելիքներ կան բառապաշարի ուսուցումը հաղորդակցական հիմքերի վրա դնելու, հաղորդակցական մոտեցման սկզբունքներով կազմակերպելու, ուսուցման հաղորդակցական-ճանաչողական ռազմավարություններով իրականացնելու առումով: Խնդիրն ավելի է բարդանում, երբ խնդիր է դրվում բարելավել իսպաներենի երկրագիտական բառապաշարի ուսուցման գործընթացը:

Ինչպես հայտնի է, հնարավոր չէ խոսել լիարժեք, համապարփակ օտար լեզուների ուսուցման մասին, առանց երկրագիտական կամ հենքային խորը գիտելիքների: Դրանով պայմանավորված իսպաներենի երկարագիտության դասընթացը պետք է միտված լինի ուսուցանվող լեզուն ներկայացնող երկրի կամ երկրների մարդկանց մտածելակերպի, հասարակական, պատմամշակութային, ազգամշակութային, հոգեբանական, ընդհանուր առմամբ՝ կենսակերպի առանձնահատկությունները բացահայտելուն:

Իսպաներենի երկրագիտական համարժեք բառապաշարի ուսուցման, տեքստերի և վարժությունների ընտրության վերաբերող գիտամեթոդական գրականության ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ այն քննության է առնվել տարբեր տեսանկյուններից: Կարելի է առանձնացնել հատկապես լեզվաերկրագիտական բաղադրամասի աստիճանական ներմուծման և յուրացման (Р. Ладо, Ж.Ласера, Е.М. Верещагин, В.Г. Костомаров, М.Б. Храпченко և այլք), մշակույթի ուսումնասիրման (Р.К. Миньяр-Белоручев, М.К. Борисенко, СМ. Кашук և այլք), մշակույթի բանասիրական բաղադրամասի առանձնացման (Г.Д. Томахин, Ю.Е. Прохоров, З.Н. Никитенко, И.В. Арнольд և այլք) մոտեցումները և հայեցակարգերը: Բառապաշարի, մասնավորապես անգլիցիզմների ուսուցմանն են նվիրված Լորենսո Էմիլիոյի (E.Lorenzo), Հ. Սթոունի (H. Stone) աշխատանքները: Հ. Սթոունը (H. Stone) ուսումնասիրել է անգլերենից կատարված փոխառություններն Իսպանիայում և դրանց դերը բանավոր խոսքում: Կարբոնել Բասետը (D. Carbonell Basset) և Կորպաս Պաստորը (G. Corpas Pastor) ստեղծել են երկլեզու՝ իսպաներեն-

անգլերեն, անգլերեն-իսպաներեն դարձվածաբանական բառարաններ: Կարևորվում է Ռոդրիգես Լ. Խ., Բերնետ դե Ռոդրիգեսի (L.J. Rodrigues, J. Bernet de Rodrigues) բարբառային արտահայտությունների բառարանը: Ազգամշակութային բառապաշարի ուսուցման տեսանկյունից կարևորվում է Ռուիս Գուրիլյոյի (L. Ruiz Gurillo) «Խոսակցական իսպաներենի դարձվածաբանությունը» և Ֆ.Վարելայի (F. Varela, H. Kubarth) «Ժամանակակից իսպաներենի դարձվածաբանական բառարանը»:

Իսպաներենի երկրագիտական տեքստերի թարգմանության տեսանկյունից կարևորվում են Բ.Հատիմի, Ի. Ասոնի (B. Hatim, I. Hason), ինչպես նաև Բրավո Գոսալոյի (J.M. Bravo Gozalo) աշխատանքները: Իսպաներենի երկրագիտության պատմամշակութային հայեցակերպն են լուսաբանում Խ. Բերբալես Բալյեստերոսը, Ֆ. Գարսիա դե լա Կոնչա Դելգադոյը (J. Berbales Ballesteros, F. García de la Concha Delgado), Լ. Կաբրուխայը, Պ.Կասանելյասը, Ա.Մասիպին (Ll. Cabruja, P. Casanellas, Ը. Massip), Մ.Կռուս Էռնանդեսը (M. Cruz Hernández), Խ.Մ. Ռոլդանը (J.M. Roldán), Ա.Տովարը, Խ. Մ. Բլասկեսը (A. Tovar, J.M. Blázquez), Պ.Վիլարը (P. Vilar): Բուն երկրագիտական ուղղվածություն ունեն Գուդիոլ Ժոան Գոյայի (Gudiol J. Goya), Ռ.Էռնանդես Նիեվեսի (R. Hernández Nieves), Խ.Մալուկեր դե Մոտեսի (J. Maluquer de Motes), Է.Օրտուետա Իլբերասի (E. Ortueta Hilberath), Ս.Կեսադայի (S. Quesada), Ս.Սանտիագոյի (S. Santiago) հետազոտությունները: Կարևորվում է նաև Ա.Վ.Վարդանյանի հայերենի, իսպաներենի, անգլերենի բայի անդեմ ձևերի զուգադրական-տիպաբանական վերլուծությունը:

Համեմատական կտրվածքով ներկայացնելով երկրագիտական բառապաշարը՝ հնարավոր է դառնում ծանոթացնել ուսանողներին ուսումնասիրվող լեզվի երկրի աշխարհագրությանը, բնական հանածոներին, քաղաքներին, բնակչության կազմին և թվին, պատմությանը, մշակույթին, հանրահոշակ մարդկանց, պատմամշակութային նշանակություն ունեցող իրադարձություններին, դեպքերին և անցքերին, մշակութային կրթողներին, հուշարձաններին, ազգային ավանդույթներին:

Միջառարկայական և ներառարկայական կապերի ապահովման տեսանկյունից նույնպես կարևորվում է իսպաներեն երկրագիտական ուղղվածության

բառապաշարի ուսուցման դերը, որի յուրացումը հնարավորություն է ընձեռում ուսանողներին շարունակաբար ընդլայնել իրենց գիտելիքները թիրախային լեզվով քաղաքագիտության, ընդհանուր պատմության, փիլիսոփայության և այլ գիտական ճանաչողական ոլորտներում:

Իսպաներենի երկրագիտության դասընթացում առաջին և երկրորդ օտար լեզուների ուսուցման հիմնական բաղադրիչների կապի ապահովման համատեքստում նույնպես կարևորվում է երկրագիտական բովանդակության բառապաշարի ուսուցումը՝ որպես լեզվաբանական, հանրամշակութային, գործաբանական կոմպետենցիաների զարգացման անհրաժեշտ պայման, քանի որ երկրագիտական թե՛ համարժեք, թե՛ անհամարժեք կամ մշակութային նշույթավորում ունեցող բառապաշարը հնարավոր չէ յուրացնել մի լեզվի կամ դասընթացի շրջանակներում:

Իսպաներեն երկրագիտական բառապաշարի ուսուցմանը խոչընդոտում է նաև այն փաստը, որ ՀՀ-ում շրջանառվում են հիմնականում արտերկրում ստեղծված երկրագիտության դասագրքեր և ուսումնական ձեռնարկներ: Դրանից հետևում է, որ հայերենի, հայախոս ուսանողների, Հայաստանի պատմամշակութային իրողությունների հաշվի առնելու հարցի մասին խոսք չի կարող լինել: Ինչ վերաբերում է երկրագիտական բառապաշարի հայերեն, իսպաներեն և անգլերեն զուգադրական-տիպաբանական կտրվածքով ուսուցմանը, ապա առաջարկվող մեթոդական համակարգի հիմքում ընկած բառապաշարի ուսուցման ինտեգրատիվ մոդելի ներդրման արդիականությունը ոչ մի կասկած չի հարուցում:

ՀԵՏԱՂՈՏՈՒԹՅԱՆ ՆՊԱՏԱԿՆ Է՝ ուսումնասիրել «Իսպանիայի երկրագիտություն» դասընթացի կազմակերպման, նախագծման տեսությունները, մեթոդաբանական մոտեցումները, հայեցակարգերը և մշակել երկրագիտական բառապաշարի ընտրության և ուսուցման արդյունավետ մեթոդական համակարգ:

ՀԵՏԱՂՈՏՈՒԹՅԱՆ ՕԲՅԵԿՏԸ՝ օտար լեզուների (իսպաներեն, անգլերեն) երկրագիտության ուսուցումն է օտար լեզուների ֆակուլտետում:

ՀԵՏԱՂՈՏՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՐԿԱՆ՝ իսպաներենի երկրագիտական բառապաշարի ընտրության և ուսուցման գործընթացն է օտար լեզուների ֆակուլտետում:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐԿԱԾԸ.

Իսպաներենի երկրագիտական բառապաշարի ուսուցումը հնարավոր է արդյունավետ դարձնել, եթե հաշվի առնվեն հայերենի, իսպաներենի և անգլերենի լեզվաբանական և մեթոդական տիպականացման առանձնահատկությունները, ինչի արդյունքում թե՛ երկրագիտական բառապաշարի, թե՛ բուն երկրագիտության ուսուցման դասընթացի բովանդակության յուրացման արդյունավետությունը կբարձրանա: Ուսանողներն ավելի մեծ հետաքրքրությամբ, ավելի նպատակամղված կսկսեն ուսումնասիրել իսպաներենի երկրագիտական իրողությունները, կբարձրանա նրանց ինքնուրույնության աստիճանը և կզարգանա նրանց քննադատական մտածողությունը, երկրագիտական և հաղորդակցական կոմպետենցիաները, եթե կիրառվեն երկրագիտական բառապաշարի ուսուցման փոխներգործուն ռազմավարություններ և մշակվի նշված դասընթացի կազմակերպման դինամիկ, օրինակելի մեթոդական համակարգ:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՋԱԴԻՐ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ.

1. Ուսումնասիրել իսպաներենի երկրագիտական դասընթացում բառապաշարի տարբեր շերտերի ներմուծմանը, ուսուցմանը և յուրացմանը վերաբերող լեզվաբանական և մեթոդական գրականություն:
2. Հստակեցնել և սահմանել «Իսպանիայի երկրագիտություն» դասընթացին վերաբերող հասկացությունները և եզրույթները:
3. Հիմնավորել երկրագիտության և հայրենագիտության, առաջին և երկրորդ լեզուների երկրագիտական բառապաշարի համալիր, համակարգված, ինտեգրված ուսուցման անհրաժեշտությունն օտար լեզուների ֆակուլտետում:
4. Մշակել իսպաներենի երկրագիտական բառապաշարի ընտրության և ուսուցման արդյունավետ մեթոդական համակարգ:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆԱԿԱՆ հիմքում ընկած են հայրենական և արտերկրի մեթոդաբանների, լեզվաբանների, մանկավարժ-մեթոդաբանների տեսությունները և մոտեցումները.

- միջմշակութային-մշակութաբանական (Բ. Մ. Եսաջանյան, К. Е. Воронкова, В.В. Сафонова, J. A. Banks & C. A. Banks և այլք),
- հաղորդակցական-ճանաչողական (И.А. Стерлин, Ал. Н. Шамов, Lahuerta

Galán, J. y Pujol Vila և այլք)

- տարածաշրջանային-երկրագիտական (Ի. Կ. Կարապետյան, М.В. Суханова և այլք)
- կոմպետենտային (Մ. Գ. Աստվածատրյան, Ի. Կ. Կարապետյան և այլք)
- դրդապատճառային (С. Ely և այլք)
- տրամախոսական (B. Hatim, I. Hason և այլք)
- քաղաքակրթական (J. Maluquer de Motes, S. Quesada և այլք)
- պատմագիտական (F. Soldevila, A. Tovar, J.M. Blázquez, J. Vernet, P. Vilar և այլք):

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴՆԵՐԸ.

- իսպաներենի երկրագիտական բառապաշարին առնչվող լեզվադիդակտիկական, մեթոդական գրականության վերլուծություն,
- երկրագիտական տեքստերի, խոսույթների շուրջ մշակված աշխատանքի, վարժությունների, առաջադրանքների կատարման ընթացակարգերի, ռազմավարությունների փորձարկում,
- էմպիրիկ մեթոդներ՝ դիտում, համեմատություն, չափում,
- հարցման մեթոդներ՝ հարցազրույց, անկետավորում, զրույց,
- երկրագիտական և բառային կոմպետենցիաների ձևավորման մակարդակի որոշման չափանիշների մշակում,
- փորձարարական ուսուցման նպատակի, խնդիրների, փուլերի հստակեցում, իրականացում:
- փորձարարական հետազոտության արդյունքների քանակական և որակական վերլուծություն:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ՆՈՐՈՒՅԹԸ.

1. մշակվել է իսպաներենի երկրագիտական բառապաշարի ընտրության, ուսուցման ռազմավարություն,
2. հստակեցվել են փորձարարական ուսուցման ընթացակարգերը, մեթոդները, ռազմավարությունը լեզվաբանական և մեթոդական տիպականացման տեսանկյունից,

3. հիմնավորվել է իսպաներենի, անգլերենի և հայերենի բառային, մշակութային, միջմշակութային, գործաբանական փոխներթափանցման երևույթների կանխման և հաղթահարման մեթոդական համակարգը, ըստ որի՝ ուսուցման բոլոր փուլերում իսպաներենի, անգլերենի երկրագիտական ուղղվածության բառապաշարի համալիր ուսուցումը նպաստում է ոչ միայն մասնագիտական բառապաշարի յուրացմանը, այլև գործաբանական, միջմշակութային, հաղորդակցական կոմպետենցիաների ձևավորմանը և զարգացմանը:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՏԵՍԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ուսումնասիրվել են իսպաներենի երկրագիտական բառապաշարի ընտրության և ուսուցման տեսական և մեթոդաբանական հիմքերը, ռազմավարությունները, տեխնոլոգիաները, ստեղծվել է իսպաներենի երկրագիտական բառապաշարի ուսուցման օրինակելի կադապար, որն ընկած է իսպաներենի երկրագիտական կոմպետենցիայի ձևավորման մեթոդական համակարգի հիմքում:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ՝ մշակվել է նախախոսքային, խոսքային, թարգմանական առաջադրանքների և վարժությունների դիմամիկ համակարգ, որն արդյունավետ գործիք է իսպաներենի երկրագիտական ուղղվածության բառապաշարի տեսական և գործնական, ինչպես նաև ինտեգրատիվ դասընթացներում կիրառելու համար: Հետազոտության վերջնարդյունքները կարող են հաջողությամբ կիրառվել մասնագիտական իսպաներենի նոր դասընթացների նախագծման, դասագրքահամալիրների ստեղծման, ընդհանրապես դասավանդման ոլորտներում:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆՔՆԵՐԻ ՀԱՎԱՍՏԻՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ՀԻՄՆԱՎՈՐՎԱԾՈՒԹՅՈՒՆՆ ապահովվում են կիրառված վերլուծական ընթացակարգերով, դրանց ընտրության և հիմնավորման մեթոդաբանությամբ, թե՛ հետազոտական, թե՛ ուսուցման տեխնոլոգիաների և մեթոդների հիմնավորված գործածությամբ, հետազոտության առարկայի և օբյեկտի սահմաններում, փորձարարական ուսուցման արդյունքների վերլուծության և ամփոփման հուսալիությամբ:

ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՓՈՐՁԱՔՆՆՈՒԹՅՈՒՆԸ՝

Հետազոտության արդյունքները քննարկվել են Խ. Աբովյանի անվան հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի օտար լեզուների դասավանդման մեթոդիկայի ամբիոնում:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՓՈՐՁԱՐԱՐԱԿԱՆ ՀԻՄՔԸ՝

Ուսումնասիրությունները կատարվել են ՀՊՄՀ-ի օտար լեզուների և Ռուսաստանի Տուրիզմի և Սերվիզի պետական համալսարանի Երևանի մասնաճյուղի, Հայ-Ռուսական համալսարանի համապատասխան ֆակուլտետներում:

Հետազոտությունն իրականացվել է հինգ տարվա ընթացքում հետևյալ փուլերով.

Առաջին փուլում (2009-2011) ուսումնասիրվել է համապատասխան լեզվաբանական և մեթոդական գրականություն, որոշվել է հետազոտության բովանդակությունը, հստակեցվել հետազոտության կատեգորիալ-հասկացական ապարատը:

Երկրորդ փուլում (2011-2014) իրականացվել է հաստատող գիտափորձ: Ուրվագծվել են առաջադրվող իսպաներենի երկրագիտության ուսուցման կադապարի բաղադրիչները: Ընտրվել են այն տեքստերը, առաջադրանքները և վարժությունները, որոնք կարող են կիրառվել ուսուցման տարբեր փուլերում, ի հավելումն շրջանառվող դասագրքերի:

Երրորդ փուլում (2014-2015) իրականացվել է փորձարարական ուսուցում, ամբողջացվել է վարժությունների համակարգը, կոնկրետացվել է առարկայական նկարագրերում դրանց կատարման ժամանակացույցն ըստ մոդուլների: Ավարտական փուլում ամփոփվել են հատեզոտության արդյունքները:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐԴՐՈՒՄԸ՝

Հետազոտության արդյունքները ներդրվել են ՀՊՄՀ-ի օտար լեզուների ֆակուլտետում և Ռուսաստանի տուրիզմի և սերվիսի պետական համալսարանի Երևանի մասնաճյուղում: Ատենախոսության հիմնական դրույթները արտացոլված են վեց հոդվածում:

ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԴՐՈՒՅԹՆԵՐԸ՝

1. Իսպաներեն լեզվակիրների հաղորդակցական վարքագծի ուսումնասիրությունը հիմք է ստեղծում Իսպանիայի երկրագիտական բառապաշարի յուրացման համար: Այդ համատեքստում առաջին պլան են մղվում օտար լեզուների ուսուցման անձնակենտրոն, փոխներգործուն մեթոդները:
2. Բազմամշակութային բովանդակության ինտեգրատիվ կադապարի, մասնավորապես բազմամշակութային բովանդակության հավելման, փոխակերպական, հասարակական գործունեության մոտեցումների կիրառումն ուսանողներին ընձեռում է տվյալ երկրի լեզվաերկրագիտության իրողությունները տարբեր՝ տեղական, միջազգային, միջպետական մակարդակներում ուսումնասիրելու հնարավորություն:
3. Գիտաերկրագիտական, գիտահանրամատչելի, գեղարվեստական բնագրերի, ֆիլմերի սկրիպտների, տարբեր հաղորդումների շուրջ իրականացվող նախագծային աշխատանքները, քննարկումները, փոխներգործուն դասախոսություններն ու սեմինարները իսպաներենի երկրագիտական դասընթացը դարձնում են հետաքրքիր, ուսանողների ներքին և ինստրումենտալ դրդապատճառների տեսանկյունից՝ նպատակադիրքորոշող, նոր տեղեկատվության ուսումնասիրության տեսանկյունից՝ հազեցած, նոր բառապաշարի յուրացման տեսանկյունից՝ արդյունավետ:
4. Գիտության, մշակույթի, արվեստի տարբեր ոլորտների բնագրերի, խոսույթների հետևողական ուսումնասիրությունը հիմք է ստեղծում իսպանալեզու մարդկանց խոսքային և ոչ խոսքային, հաղորդակցական վարքագիծը ուսումնասիրելու, վարքագծային կադապարները յուրացնելու համար: Խոսքային-ստեղծագործական տարբեր վարժությունների և առաջադրանքների ըստ դասանյութի յուրացման դժվարության ընտրությունը և կիրառումը դարձնում է տվյալ դասընթացը ց՛կյանս լեզվակրթության անքակտելի բաղադրիչ:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԾԱՎԱԼԸ և ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

Ատենախոսությունը բաղկացած է ներածությունից, երկու գլխից, եզրակացությունից, օգտագործված գրականության ցանկից, գծապատկերներից,

աղյուսակներից, բնագիր տեքստերից և հավելվածներից: Ատենախոսության ծավալը կազմում է համակարգչային շարվածքի 157 էջ:

ԱՏԵՆԱԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ

Ատենախոսության ներածական մասում հիմնավորված է հետազոտության արդիականությունը, հետազոտության նպատակը, օբյեկտը, առարկան, գիտական վարկածը, մեթոդաբանական հիմքերը, առաջադիր խնդիրները, մեթոդները, գիտական նորույթը, տեսական և գործնական նշանակությունը, ուսումնասիրության փորձաքննությունը, հետազոտության ներդրումն ու պաշտպանության ներկայացվող հիմնադրույթները:

Ատենախոսության՝ **«Լեզվաերկրագիտական իրազեկության զարգացման առանձնահատկությունները լեզվական բուհում»** խորագիրը կրող առաջին գլուխը բաղկացած է երեք ենթագլխից:

Առաջին՝ **«Իսպանիայի երկրագիտության բուհական դասընթացի առանձնահատկություններն արդի փուլում»** ենթագլխում վերլուծվում է իսպաներենի երկրագիտությունը որպես ուսումնական առարկա, դիտարկելով այն միջառարկայական, ներառարկայական կապերի ապահովման տեսանկյունից:

Ներկայացվում են իսպաներեն երկրագիտական բնագրերի տեղեկատվական, կրթադաստիարակչական, զարգացնող, ճանաչողական գործառույթները, ինչպես նաև լեզվաերկրագիտական թղթապանակը որպես իսպանիայի երկրագիտության ուսուցման ժամանակակից մեթոդ:

Երկրորդ ենթագլխում՝ **«Օտար լեզուների ֆակուլտետում դասավանդվող «Իսպանիայի երկրագիտություն» դասընթացի հիմնական բաղադրամասերը»** ներկայացվում է բուհական համակարգում իսպանիայի երկրագիտության ուսուցման ներկա վիճակը, դասակարգվում են նրա ուսուցման մեթոդները, սկզբունքները:

Առաջադրվում է իսպանիայի, Հայաստանի և Անգլիայի երկրագիտության դասընթացների ինտեգրման գաղափարը:

Երրորդ ենթագլխում՝ **«Հանրամշակութային իրույթների ուսուցումը և տիպաբանական բնութագիրը իսպանիայի երկրագիտության մասնագիտական**

դասընթացում» ներկայացվում են հաղորդակցական իրազեկության հիմնական բաղադրիչները, կարևորվում է անհամարժեք բառապաշարի, մասնավորապես էթնոմշակութային լակունաների ուսուցման հիմնախնդիրը, սահմանվում է «մշակութային տարածաշրջան» հասկացությունը: Վերլուծվում են «կենսակերպ» և «մտածելակերպ» հասկացությունները էթնոգրաֆիկ լակունաների ուսուցման և յուրացման տեսանկյունից: Այդ համատեքստում ուսանողների հենքային գիտելիքների ձևավորման գործում առաջին պլան եմ մղվում «մշակութային ֆոնդի լակունաները», որոնք ներկայացնում են սովյալ էթնոսի, հասարակության ավանդույթները, թե՛ սովորույթները, թե՛ տոներն ու ծեսերը:

Նշվում է նաև, որ երկրագիտական նյութի յուրացմանը միտված նախագծային աշխատանքները նպաստում են միջառարկայական կապերի ամրապնդմանը, ապահովում են ուսանողների ակտիվ մասնակցությունը, բացահայտում են նրանց ստեղծագործական կարողությունները, զարգացնում են նրանց քննադատական մտածողությունը:

Երկրորդ **«Երկրագիտական բառապաշարի ուսուցման մեթոդական հիմունքները իսպաներենի դասընթացում»** գլուխը բաղկացած է չորս ենթագլխից:

Առաջին **«Իսպաներենի երկրագիտական բառապաշարի ուսուցման մեթոդական հիմունքները»** ենթագլխում ներկայացված են երկրագիտական բառապաշարի ուսուցման արդյունավետ կաղապարները:

Հանգամանորեն ներկայացվում և վերլուծվում են մեթոդիստների և լեզվաբանների առանձնացրած հենքային գիտելիքների տեսակները: Քննության է առնվում է հայերեն, ռուսերեն, իսպաներեն և անգլերեն երկրագիտական հասկացությունների փոխներթափանցման դրսևորումները:

Երկրորդ **«Իսպաներենի երկրագիտական անհամարժեք բառապաշարի ուսուցումը լեզվական բուհում»** ենթագլխում ներկայացված են այն միջնորդ լեզուները, որոնք ուղղակի կամ անուղղակիորեն ազդում են բառապաշարի ուսուցման և հարստացման վրա:

Ներկայացվում են Spanglish-ի մասին ընդհանուր տեղեկություններ և կոնկրետ օրինակներով բացահայտվում են նրա առանձնահատկությունները: Երկրագիտական բառապաշարի ուսուցման տեսանկյունից հիմնավորվում է

Spanglish-ին վերաբերող լեզվաերկրագիտական տեքստերի հետ աշխատանքի արդյունավետությունը, քանի որ այդպիսի աշխատանքը հնարավորություն է տալիս իրականացնել բուն իսպաներեն և անգլերեն բառապաշարի տիպաբանական, ծագումնաբանական վերլուծություն, բացահայտել նրանցում երկրագիտական լեզվանյութը:

Երրորդ **«Երկրագիտական, հայրենագիտական և տարածաշրջանային բաղադրամասերի համամասնական ուսուցումը իսպաներենի երկրագիտական դասընթացի միջոցով»** ենթագլխում ներկայացվում են զարգացած երկրներում իրականացվող բարեփոխումները և դրա ֆոնի վրա ՀՀ կրթական համակարգը, ինչպես նաև իսպաներեն երկրագիտական ենթալեզվի ուսուցման կադապարը:

Կարևորվում է տարածաշրջանային բաղադրամասին վերաբերող հասկացությունների, տերմինների, տեղանունների իսպաներեն ճիշտ արտասանության ուսուցումը, քանի որ համարյա բոլոր հայկական տեղանունները գրադարձման պատճառով այլ արտասանություն ունեն, երբ որ համեմատում ենք իսպաներեն համարժեքների հետ:

Վերջին **«Իսպաներենի երկրագիտական բառապաշարի ուսուցման մեթոդական համակարգի արդյունավետության փորձարարական հիմնավորումը»** ենթագլխում ներկայացվում են այն վարժությունները, որոնք կարևորվում են իսպաներենի երկրագիտական դասընթացում:

Առաջնային համարելով բնագրերի կիրառման սկզբունքը, կարևորում ենք բառ-իրակությունների և առարկա-իրակությունների յուրացման հիմնախնդիրը ընթերցանության, թարգմանության, ֆիլմերի վերլուծության, տարբեր խոսքային առաջադրանքների կատարման միջոցով:

Փորձարարական ուսուցման արդյունավետությունն ստուգելու համար մշակվել են հստակ չափանիշներ: Փորձարարական ուսուցման նպատակն է հստակեցնել, թե ինչպես են նպաստում ուսանողների առաջադիմությանը ընտրված վարժությունները և տեքստերը: Ուսանողների երկրագիտական կոմպետենցիայի ձևավորման և զարգացման գործընթացը ստուգվել և վերահսկվել է, հաշվի առնելով ուսանողների լեզվաերկրագիտական գիտելիքները:

**Փորձարարական եվ ստուգողական խմբերի ցույց տված արդյունքների
ամփոփիչ աղյուսակ 1**

Երկրագիական գիտելիքներ	Փորձարարական խումբ		Ստուգողական խումբ	
	Ուսանողների թիվը – 56		Ուսանողների թիվը – 57	
	Մինչև փորձը	Փորձից հետո	Մինչև փորձը	Փորձից հետո
1. Իսպանիայի բնակչության և քաղաքական աշխարհագրության	13	18	12	15
2. Իսպանիայի երկրագիտության դասընթացին վերաբերող հասկացությունների, եզրույթների, իրակությունների	10	16	10	13
3. Իսպանիայի և նրա նախկին գաղութների պատմական, մշակութային իրողությունների	13	17	11	15
4. Իսպանիայի երիտասարդական կազմակերպությունների, երիտասարդության շրջանում գործազրկության, թմրամոլության, նրանց կրթության խնդիրների	10	16	10	14
5. Իսպանիա մշակութային, պատմական հուշարձանների, տեսարժան վայրերի, ավանդույթների	14	18	13	16
6. Իսպանիայի և իսպանալեզու երկրների մարդկանց հաղորդակցական, խոսքային վարքագծի	11	17	11	15
7. Իսպանիայի և իսպանալեզու երկրների մարդկանց հաղորդակցական, խոսակցական վարքագծի	9	16	10	14
8. Իսպանիայի և իսպանալեզու երկրների մարդկանց խոսքային վարվեցողության կանոնների, նորմերի	12	17	11	15
9. Իսպանացիների կենսակերպի և մտածելակերպի	8	15	8	13

10. Իսպանիայի և իսպանալեզու երկրների, մարդկանց իրական խոսքային իրադրությունների	12	17	12	15
11. Ժամանակակից իսպանիայի քաղաքական կյանքի մասին	12	18	11	15

Ստացված տվյալների վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ փորձարարական խմբում ընդգրկված ուսանողների լեզվաերկրագիտական գիտելիքներն ավելի արագ են ձևավորվում և խորանում, որը և հաստատում է առաջակվող մեթոդական համակարգի արդյունավետությունը:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

1. Ժամանակակից երկրագիտական ուղղվածության դասընթացները շեշտադրում են գործաբանական հայեցակերպի դերը, քանի որ հենքային գիտելիքների հիմքում ընկած է այն փորձը, որն ունեն հաղորդակցվողները լեզվակիրների հաղորդակցական վարքագծի մասին:

2. Լեզվաբանական և մեթոդական գործառույթ է կատարում տեղեկատվական, գաղափարախոսական, ընդհանրապես մշակութային բացերի շուրջ աշխատանքը: Ուսանողները հաղթահարում են տարբեր բնույթի դժվարություններ, որոնք վերաբերում են ոչ միայն նորմատիվ, անհամարժեք բառապաշարի յուրացմանը, այլև բառ-իրակությունների և առարկա-իրակությունների ուսումնասիրությանը:

3. Երկրագիտության դասընթացը կարող է լինել հետաքրքիր, այժմեական, սեփական մտահոգություններին, հարցադրումներին համահունչ, երբ ուսանողները ծանոթանում են Իսպանիայի արդի խնդիրներին՝ հաշվի առնելով Հայաստանում գոյություն ունեցող նմանատեսակ իրողությունները:

4. Տվյալ դասընթացը նախագծելիս կարևորվում է Բանկսի բազմամշակութային բովանդակության ինտեգրատիվ կաղապարը կամ ինտեգրատիվ կաղապարիչորս մակարդակը, որը հիմնվում է ուսանողների նախնական գիտելիքների վրա, ինչպես նաև բազմամշակութային բովանդակության հավելման մոտեցումը, որը հաջող փորձ է երկրաբանության ուսուցումը հասարակական հիմքի վրա դնելու համար: Արդյունավետ է փոխակերպական մոտեցման կիրառումը, քանի որ ուսանողները

հնավորություն են ստանում դիտարկելու համապատասխան հասկացությունները, գերհասկացությունները և թեմաները տարբեր էթնիկական խմբերի տեսանկյունից: Արդյունավետ է կիրառել հասարակական գործունեության մոտեցումը, ըստ որի՝ ուսանողները լիազորված են հանդես գալ որպես հասարակական կյանքի լիիրավ անդամներ:

5. Երկրագիտական բնույթի իրակությունների և բացերի տեսանկյունից կարևորվում են առարկայական անհամարժեքությունը, երբ ուսումնասիրվող լեզվով արտահայտվող շատ առարկաներ, երևույթներ բացակայում են մայրենի լեզվում: Անհամարժեքությունը է դիտարկվում նաև ոճական մակարդակում, երբ նույն հասկացությունները նույն ոճով չեն արտահայտվում:

6. Դժվարություն են ներկայացնում յուրացման տեսանկյունից «մշակութային ֆոնդի լակունաները», քանի որ դրանք կարող են տարբերվել Իսպանիայի տարբեր վարչական տարածքներում:

7. Երկրագիտական խոսույթի միջոցով բառապաշարի ներմուծումը և յուրացումը պահանջում է տարբեր ռազմավարություններ, որոնք ներառում են հաղորդակցական մոտեցման շրջանակներում ձևավորված վարժություններ, դերասյուժետային խաղեր և այլն: Կարևորն այն է, որ շեշտը դրվում է ոչ թե բառային միավորների ճիշտ վերարտադրման, այլ խոսույթների ինտենսիվ ծավալման վրա:

8. Մեթոդական մակարդակում երկրագիտության ինտեգրատիվ դասընթացում հայրենագիտական բաղադրիչը հիմք է ստեղծում ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքի կազմակերպման, ինքնակրթության ունակությունների ձևավորման համար:

9. Փորձարարական ուսուցման արդյունքները հաստատում են ստեղծված կադապարի արդյունավետությունը, քանի որ իսպաներենի երկրագիտության ինտեգրատիվ դասընթացը կազմակերպելիս անհրաժեշտ է հաշվի առնել հայերենի, երկրորդ և երրորդ ուսուցանվող օտար լեզուների, դրանց կրողների մշակույթների, կենսակերպի և մտածելակերպի առանձնահատկությունները, որը հիմք կարող է հանդիսանալ շատ արագ յուրացնելու ընդհանրություն ունեցող լեզվամշակութային իրողությունները և կանխել, հաղթահարել լեզվաբանական, մշակութային, միջմշակութային, խոսութային բնույթի փոխներթափանցման դրսևորումները:

Ատենախոսության հիմնական դրույթներն արտացոլված են հեղինակի կողմից հրատարակված հետևյալ աշխատանքներում.

1. *Իսպանիայի երկրագիտության բուհական դասընթացի առանձնահատկություններն արդի փուլում. //Տաթև գիտակրթական համալիր «Մանկավարժական միտք» 1-2 (40-41): Զանգակ հրատարակչություն, Եր., 2011, էջ 48-52*
2. *Բնագրային տեքստերի ընտրության հիմնախնդիրը Իսպանիայի երկրագիտության դասընթացում. //Տաթև գիտակրթական համալիր «Մանկավարժական միտք» 3-4 (40-41): Զանգակ հրատ., Եր., 2011, էջ 86-90*
3. *Իսպանիայի երկրագիտության ուսուցման ռազմավարության ընտրության հիմնախնդիրը. //«Մխիթար Գոշ» հայ-ռուսական միջազգային համալսարան; գիտամեթոդական հանդես; հասարակական գիտություններ 4(28), Վանաձոր, 2010, էջ 206-209*
4. *Իսպաներենի երկրագիտական բառապաշարի ուսուցման ընթացակարգերը. //Բանբեր Երևանի Վ. Բրյուսովի անվան պետական լեզվահասարակագիտական համալսարան: Լեզվաբանություն և բանասիրություն 1 (38): - «ԼԻՆԳՎԱ*
5. *Իսպանիայի երկրագիտության բառապաշարի ուսուցման սկզբունքները. //«Մխիթար Գոշ» հայ-ռուսական միջազգային համալսարան; գիտական հոդվածներ 2(45), Վանաձոր, 2016, էջ 162-166*
6. *Իսպաներեն երկրագիտական բառապաշարի փորձարարական ուսուցման արդյունքները. // Տաթև գիտակրթական համալիր «Մանկավարժական միտք» 3-4 (62-63): Զանգակ հրատարակչություն, Եր., 2011, էջ 145-149*

КРИСТИНЕ АРАЕВНА БАБАЯН
МЕТОДИЧЕСКАЯ СИСТЕМА ОБУЧЕНИЯ СТРАНОВЕДЧЕСКОЙ ЛЕКСИКЕ
ИСПАНСКОГО ЯЗЫКА

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02– “Методика преподавания и воспитания” (испанский язык)

Защита диссертации состоится 27-го декабря 2019г. в 12⁰⁰ на заседании специализированного совета 020 “Педагогика” ВАК по присуждению ученых степеней при Армянском государственном педагогическом университете им. Х. Абовяна, по адресу: 0010 г. Ереван. Ул. Тигран Меца 17.

РЕЗЮМЕ

В диссертационном исследовании рассматривается проблема обучения испанской страноведческой лексике в профессиональном курсе испанского языка.

Актуальность исследования на нынешнем этапе невозможно рассмотреть проблему обучения страноведческой лексике испанского языка без соответствующих страноведческих или фоновых знаний. Не секрет, что любой язык представляет только характерные для него страноведческие реалии, термины, понятия, концепты, в целом безэквивалентную лексику. В процессе отбора страноведческой лексики важно учесть также то, что курс страноведения должен быть направлен на выявление ментальных, общественных, историко-культурных, национально-культурных, психологических особенностей, в целом образа жизни носителей языка.

С точки зрения обеспечения межпредметных и внутрипредметных связей подчеркивается значение обучения страноведческой лексике испанского языка, усвоение которой позволяет студентам последовательно расширять свои знания на изучаемом языке в научно-познавательных сферах политики, общей истории, философии и.т.д..

Значение обучения лексике страноведческого содержания подчеркивается в контексте обеспечения связи основных компонентов обучения первого и второго языков как необходимое условие развития лингвистической, социально-культурной, прагматической, в целом коммуникативной компетенции, так как невозможно

усвоить ни стандартную, ни культурно-маркированную лексику в рамках обучения одному языку или организации курса страноведения.

Положительно то, что в РА в основном функционируют учебники и учебные пособия по страноведению испанского языка, созданные за рубежом. Однако, в них не учтены историко-культурные реалии Армении, армянского языка и армяноязычных студентов. Что касается обучения в сравнительно-типологическом срезе страноведческой лексике, то актуальность внедрения интегративной модели обучения лексике в предложенной методической системе не вызывает сомнения.

Цель исследования:

Изучить основные лингвистические и методические подходы к организации, проектированию курса страноведения испанского языка и выявить особенности данного курса, разработать методическую систему отбора и обучения страноведческой лексике испанского языка.

Задачи исследования:

1. Изучить лингвистическую и методическую литературу по введению, обучению и усвоению разных слоев страноведческой лексики испанского языка.
2. Уточнить и определить основные понятия и термины, относящиеся к курсу страноведения Испании.
3. Обосновать необходимость комплексного, системного, интегративного обучения страноведческой лексике первого и второго языков.
4. Разработать продуктивную модель отбора и обучения страноведческой лексике испанского языка.

Научная новизна исследования.

1. Разработана стратегия отбора и обучения страноведческой лексике испанского языка.
2. Уточнена процедура экспериментального обучения с точки зрения лингвистической и методической типологии.
3. Обоснована эффективность методической системы преодоления культурной, межкультурной, прагматической интерференции испанского, английского и

армянского языков, согласно которой на всех этапах интергративного обучения страноведческой лексике английского и испанского языков способствует не только усвоению профессиональной лексики, но и формированию и развитию прагматической, межкультурной и коммуникативной компетенций.

Теоретическое значение исследования:

Изучены теоретические и методологические основы, стратегии, технологии отбора и обучения страноведческой лексике испанского языка.

Создана примерная модель обучения страноведческой лексике испанского языка, которая лежит в основе методической системы формирования страноведческой компетенции испанского языка.

Практическое значение исследования.

Разработана динамическая система предречевых, речевых, переводческих задач и упражнений, которая является эффективным инструментом для применения в теоретических, практических, а также в интегративных курсах страноведения испанского языка. Результаты исследования могут быть успешно использованы при проектировании новых курсов страноведения испанского языка, при создании учебно-методических комплексов, в процессе преподавания иностранных языков:

Содержание исследования отражено в структуре диссертации, которая состоит из введения, трех глав, заключения, библиографии и приложений. Основное содержание диссертации изложено на 157 страницах.

По теме диссертации опубликованы шесть научных статей.

KRISTINE ARA BABAYAN

METHODOLOGICAL SYSTEM OF TEACHING SPANISH AREA VOCABULARY

Thesis for the degree of Candidate of Pedagogical Sciences, specialty 13.00.02 - "Methods of Teaching and Education" (Spanish).

The defense of the thesis will take place on December 27, 2019 at 12⁰⁰ at the meeting of the Specialized Committee on Pedagogy 020 SCC for granting scientific degrees at Armenian State Pedagogical University after Kh. Abovyan.

Address: 0010, 17 Tigran Mets ave., Yerevan.

SUMMARY

The dissertation studies the problem of teaching Spanish area vocabulary in the professional course of Spanish.

The relevance of research.

At present time it is impossible to consider the problem of teaching Spanish area studies vocabulary without the appropriate regional or background knowledge. It's no secret that any language represents only typical of its regional, geographic realities, terms, notions, concepts, in general, non-equivalent vocabulary. In the process of selecting area studies' vocabulary it is also important that this course should be aimed at revealing the mental, social, historical-cultural, national-cultural, psychological characteristics, as well as the lifestyle of native speakers.

From the point of view of ensuring interdisciplinary and intrasubject connections, the importance of teaching the Spanish area studies vocabulary is also emphasized, the assimilation of which allows students continuously to expand their knowledge in the target language in the scientific and cognitive spheres of politics, general history, philosophy, etc.

The importance of teaching Spanish area studies vocabulary is emphasized in the context of ensuring the connection of the main components of teaching the first and second languages as a prerequisite for the development of linguistic, socio-cultural, pragmatic, and in general communicative competence, since it is impossible to learn either standard or culture-bound vocabulary or organize any area studies courses.

An unfavorable condition for studying Spanish area studies vocabulary is that the textbooks and manuals circulating in RA on Spanish area studies are created abroad. It means that they do not take into account the historical and cultural realities of Armenia, Armenian language and Armenian-speaking students. As for teaching Spanish area studies vocabulary from the standpoint of its comparative-typological aspects, the vitality

of integrative model of teaching Spanish area studies vocabulary which lies in the proposed methodical system is not in doubt.

The aim of the research.

To identify approaches to organizing, designing Spanish area studies course and to reveal the peculiarities of this course, to develop a methodical system of selecting and teaching culture-specific Spanish vocabulary.

The objectives of the research:

1. To identify the linguistic and methodical literature on the introducing, teaching and mastering the different layers of Spanish area studies vocabulary.

2. To clarify and define the basic concepts and terms relating to Spanish area studies vocabulary teaching course.

3. To substantiate the necessity for integrated, systemic, integrative teaching area studies' vocabulary the first and second languages.

4. Develop a productive model of selecting and teaching Spanish area studies vocabulary.

Scientific novelty of the research.

1. It develops the strategy for selecting and teaching Spanish area studies vocabulary.

2. It specifies the procedures of experimental teaching from the point of view of linguistic and methodological typology.

3. It substantiates the effectiveness of the methodical system for overcoming the cultural, intercultural, pragmatic interference of Spanish, English and Armenian. According to it, at all stages of teaching, integrating teaching Spanish and English area studies vocabulary contributes not only to the acquisition of academic or professional vocabulary, but also to forming and developing pragmatic, intercultural and communicative competencies.

Theoretical significance of the research.

It studies the theories and methodological foundations, strategies, technologies of selecting and teaching Spanish area studies vocabulary.

It has created as effective model of teaching Spanish area studies vocabulary, which underlies the methodological system to form Spanish area studies' competence.

Practical significance of the research:

A dynamic system of pre-speech, speech, translation tasks and exercises has been developed, which is an effective tool for applying in theoretical, practical, and in the integrative courses of Spanish area studies vocabulary. The results of the research can be successfully used to design new courses on Spanish area studies vocabulary, to create teaching and methodical complexes, in the process of teaching foreign languages.

The content of the research

The content of the research is reflected in the structure of the dissertation, which consists of an introduction, two chapters, conclusion, bibliography and applications. The main content of the thesis is set out on 157 pages.

On the topic of the thesis six scientific articles are published.